

Omgevingswerkgroep Dorpsraden

Zienswijze t.a.v. de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Lob van Gennepe

Algemeen

De Notitie Reikwijdte en Detailniveau Lob van Gennepe (NRD) geeft naar het oordeel van de Omgevingswerkgroep Dorpsraden (de werkgroep) onvoldoende richting aan de uit te voeren milieueffectrapportage (MER). Er wordt commentaar gevraagd op de NRD zonder dat alle daarvoor noodzakelijke informatie al beschikbaar is (bv. het ontbreken van een maatschappelijke kosten- en batenanalyse). De geselecteerde alternatieven voor inrichting van (LvG) zijn met weinig scherpte gepresenteerd. De criteria waarop die alternatieven in het kader van de MER moeten worden getoetst zijn weliswaar thematisch aangeduid, maar ontberen een inzichtelijke, eenduidige en hanteerbare uitwerking. De terminologie is soms onduidelijk en de juridische status van gebruikte aanduidingen (bv. Waterbergend winterbed) is niet steeds helder. Een cruciale omissie is het ontbreken van de leidende principes voor de versterking van ruimtelijke kwaliteit.

Voorts stelt de werkgroep vast, dat de NRD door een primair technologisch perspectief en een bureaucratische aanpak (ook waar het de inspraak betreft) wordt gekenmerkt. De notitie geeft geen blijk van echte betrokkenheid bij de zorgen en angsten van de inwoners en bedrijven in de LvG en in de onmiddellijke nabijheid daarvan.

Onvoldoende integratie van de ruimtelijke kwaliteit

Het doel van het project LvG is drievoudig:

- verbetering van de hoogwaterbescherming in de LvG;
- verbetering van de waterbergende functie van de LvG;
- versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de LvG.

De NRD schiet wat betreft het laatst vermelde doel te kort. In de Startbeslissing van maart 2019 is uitdrukkelijk uitgegaan van een integrale aanpak van deze opgaven. Het wekt daarom bevreemding dat er nog geen ruimtelijk kwaliteitskader beschikbaar is, laat staan dat er leidende principes voor de ruimtelijke kwaliteit zijn ontwikkeld, die bij de selectie van een voorkeursalternatief in aanmerking moeten worden genomen. In Figuur 1-2 (p. 10) ontbreekt het ruimtelijke spoor geheel. Het perspectief en de principes zijn nog in ontwikkeling. Hierdoor heeft een en ander nog niet kunnen leiden tot een inhoudelijk betekenisvolle participatie van de bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden.

Naar de mening van de werkgroep kan de ruimtelijke kwaliteit van de LvG in de MER daardoor niet de plaats krijgen die eraan toekomt en in de Startbeslissing in het vooruitzicht werd gesteld. De MER kan niet worden gestart, laat staan naar behoren voltooid, dan nadat klaarheid is gebracht in perspectief en principes van het ruimtelijke kwaliteitsdoel.

Effectenbeoordeling t.b.v. de selectie van de voorkeursoplossing

De drie als kansrijk aangemerkte alternatieven zijn nu nog onvoldoende uitgewerkt om de effecten ervan, in termen van de drie doelstellingen van het project, goed te kunnen beoordelen. Om de effecten voldoende onderscheidend en effectief te kunnen beoordelen bevelen wij aan dat voor iedere variant, de tracés en dimensies van dijken en kunstwerken in voldoende detail worden uitgewerkt.

In het licht van de waterbergende functie van de LvG wekt het verbazing dat de NRD geen klaarheid biedt over het benedenstrooms minimaal te bereiken waterstandsverlagend effect.

De terminologie 'reguliere' dijk versus 'verbindende' dijk is niet duidelijk en zorgt voor verwarring. De

benaming van alternatief 3 is onvoldoende onderscheidend, immers ook alternatief 2 voorziet in een waterkering met instroomvoorziening, zij het niet een regelbare (stuurbare).

De beschrijving van alternatief 2 (verbindende dijken met drempel(s)) is niet helder. Wil dit alternatief de wettelijk voorgeschreven bescherming van minimaal 1:300 bieden, dan moet de dijk hoger zijn dan het (drempel-)niveau dat voor die bescherming nodig is. Voor een onderscheidende benedenstroomse waterstandsdaling zou de dijk in dit alternatief nog hoger (richting dijkhoogte alternatief 3) moeten zijn.

De werkgroep beveelt aan, dat ten aanzien van alle te onderzoeken effecten (Tabel 4.1, p.35 NRD) wordt onderscheiden tussen (1) (voorzienbare en mogelijke) effecten van en tijdens de werkzaamheden tot inrichting van de lob, (2) effecten die duurzaam optreden nadat de inrichting is voltooid en (3) effecten die optreden bij instroom van de lob via drempels of regelbare instroomvoorziening.

Natuur, landschap en ecologie

Het beekdalherstel (pag. 18 van de NRD) dient integraal in samenhang met de andere ontwikkelingen in het gehele gebied te geschieden. Dit dient onderdeel van het totale project te zijn en te worden bekostigd uit het projectbudget.

Het gehele Niersdal inclusief de waterloop, ook voor zover niet deel uitmakend van het plangebied, dient meegenomen te worden in het studiegebied voor de MER (zie pag. 29 van de NRD). Dit gezien de hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied.

In de paragraaf over het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit (§ 2.3 NRD) wordt, anders dan in het MIRT-rapport (p.83), geen plaats ingeruimd voor de te realiseren ecologische verbindingen tussen de stuwwal (Mookerhei, St. Jansberg, Reichswald) annex natuurontwikkelingsproject Koningsven-De Diepen enerzijds, en de uiterwaarden van Maas en Niers, onderscheidenlijk het nationaal park De Maasduinen anderzijds. Deze projecten dienen in de MER te worden meegenomen.

Maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA)

De doelstellingen van het project LvG kunnen met elk van de in de NRD opgenomen oplossingen worden bereikt. Investerings- en baten, maar ook andere maatschappelijke kosten en opbrengsten (bv. natuurbescherming, landschap en landinrichting, cultureel erfgoed, economische ontwikkeling, woonkwaliteit en leefbaarheid etc.) verschillen voor ieder alternatief. Daarom is een weloverwogen en te verantwoorden keuze alleen mogelijk als naast de MER ook een alomvattende beoordeling van de maatschappelijke kosten en baten ten grondslag wordt gelegd aan de op te stellen 'voorkeursbeslissing' (Figuur1-2).

De beoordeling van de baten van het project in de NRD gaat niet verder dan de waterstandsdaling in cm per alternatief met elkaar te vergelijken en te bekijken of er financiële dekking is voor de investeringen. De waterstandsdaling van de drie alternatieven varieert tussen 5 en 15 à 20 cm. Zonder dit te vertalen naar maatschappelijke baten (bv. besparingen op dijkversterking, conservering van historisch erfgoed langs de bedijkte Maas), en te vergelijken met de extra investeringen die nodig zijn, is het vrijwel onmogelijk om de impact van de waterstandsdaling juist te beoordelen.

In richtlijnen van de overheid, inclusief die van de MER-Commissie, wordt aangeraden een MBKA uit te voeren, het liefst samen met de plan-MER. Voor MIRT projecten is dat zelfs verplicht.

De werkgroep is van mening, dat de MBKA tegelijk met de plan-MER moet worden uitgevoerd, zodat zij beide beschikbaar zijn om te dienen als motiveringsgrondslag voor de zogenoemde 'voorkeursbeslissing' en, vervolgens, het ter inzage te leggen 'ontwerp-projectbesluit'.

Beoordelingscriteria

Een aantal beoordelingscriteria zoals in Tabel 4.1 van de NRD aangegeven, zijn te algemeen of onduidelijk.

Aspect	Beoordelingscriteria in Tabel 4.1	Opmerkingen, suggesties
Waterstanddaling	Waterstandverandering benedenstreams	Naast verandering in cm, ook maatschappelijke gevolgen (zoals baten, besparingen op dijkverzwaring, conserveren van cultureel erfgoed en natuur etc.) van de verandering aangeven
Ruimtelijke kwaliteit	Leidende principes ruimtelijke kwaliteit	Deze principes worden nergens gespecificeerd en uitgewerkt. Wie bepaalt die principes ?
Waterstandverandering bovenstreams	Waterstanden Maas	Naast verandering in cm ook maatschappelijke gevolgen en kosten van mitigatie (bv. door dijkverhoging).
Waterberging	Verloop waterberging	Niet alleen verloop in tijd, maar ook diepte, oppervlak en snelheid zijn van belang. Daarnaast zijn de overstromingskarakteristieken (incl. evacuatie-effecten), schadeprofielen, en verzekeraarbaarheid voor iedere variant verschillend en moeten dus ook apart bij de evaluatie worden betrokken. Ook de uitstroom van het eerder geborgen water dient per variant in beeld te worden gebracht.
Landschap Beschermd soorten	Landschappelijke kwaliteit, ecologie en beschermd flora en fauna	Hier moet ook naar de effecten van elk alternatief op aangrenzende gebieden en natuur worden gekeken, in het bijzonder het Niersdal; beperk daarbij het studiegebied niet tot het projectgebied.
Ontwikkelingsruimte	Potentie voor toekomstige ruimtelijk-economische ontwikkelingen	Hier moet ook de eventuele verandering van imago en economische waarden van onroerend goed, grond en bedrijven worden beoordeeld in relatie tot de bouw en het mogelijke gebruik van de LvG.
Wonen	Ruimtebeslag, zichthinder	Hier moet ook de eventuele verandering van imago en economische waarden van onroerend goed, grond en bedrijven worden beoordeeld evenals de leefomgeving en immateriële schade.

Draagvlak

Tijdens de informatieavonden over de LvG was het draagvlak voor de gepresenteerde alternatieven stevast een leidend thema. Hoewel een nadere bepaling van het draagvlak bij de inwoners van de LvG voor elk van de als kansrijk aangeduide alternatieven geen deel uitmaakt van de notitie RND, beveelt de werkgroep aan dit onderwerp alsnog expliciet in de beschouwingen te betrekken en als additioneel beoordelingscriterium aan te merken. Dit doet recht aan de gevoelens van onvrede,

onrust en angst die onder de bevolking leven met betrekking tot het voorziene menselijke ingrijpen bij alternatief 3 ingeval van een extreem hoge watertoevoer.

Het creëren van draagvlak voor de LvG in het algemeen en meer specifiek ten aanzien van de drie als kansrijk bestempelde alternatieven zou gediend zijn met:

- het verschaffen door de Projectgroep van volledige en transparante informatie over de consequenties van de LvG in de aanlegfase en bij een mogelijke inundatie van het gebied voor de mensen en bedrijven die er gevestigd zijn;
- de formulering en bekendmaking door lokale overheden van correcte informatie, (aanvullend) beleid en te nemen maatregelen die ervoor kunnen zorgen dat de materiële en immateriële schade bij spontane dan wel door menselijk ingrijpen veroorzaakte inundatie van de LvG tot een minimum beperkt blijft;
- de vaststelling van transparante wettelijke regels en protocollen m.b.t. het openen van de inlaat in variant 3;
- een nadere uitleg en verantwoording door de Projectgroep van het verschil tussen de waterveiligheid in de LvG bij de drie als kansrijk aangemerkte alternatieven en in aangrenzende dijkvakken buiten de LvG, zoals ter hoogte van de kernen Heijen, Gennep en Mook;
- de garantie van overheidswege, zo nodig door wijziging van de van toepassing zijnde regelgeving, dat tegemoetkoming in schade als gevolg van waterberging in de LvG geschiedt naar maatstaven van rechtvaardige verdeling van lusten en lasten en van gelijke behandeling binnen de Nederlandse bevolking;
- onttrekking van de LvG aan het rivierbed van de Maas (verondersteld dat dit gebied thans rechtmatig als deel van het rivierbed wordt aangemerkt).

De werkgroep tekent bij laatst vermelde punt aan dat de kwalificatie van de LvG als onderdeel van het rivierbed haars inziens noch in historisch of actueel perspectief, noch met het oog op toekomstige waterberging passend en nodig is. Onttrekking aan het rivierbed verzekert dat het in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen gemaakte onderscheid tussen bouwwerken van voor en na 1996 in de LvG niet of niet meer geldt.

11 maart 2020